

Dansk plyndring av Færøylene

Langsamt henter Færøylene seg fra bank- og fiskerikrisa. I virkeligheten ble Færøylene utsatt for et regelrett ran, utført av Den Danske Bank, Finanstilsynet i København og den danske regjeringa, skriver Peter M. Johansen i norske bladnum «Klassekampen» 24. aug. 96. Vit prenta grein hansara:

Det har vært en lang følge-
tong som en ennå ikke har
kommet til slutten av. Men
opprullinga har føyd nye
kapitler til dansk imperia-
lismes historie og har tvun-
get den danske regjeringa til
den ene rettetten etter den
andre. Blant annet ble re-
gjeringa nødt til å nedsette
en kommisjon for å granske
Den Danske Bank og ikke
minst bankens forhold til
Finanstilsynet og regjeringa
Poul Schlüter. Men re-
gjeringa har ennå ikke gått
med på noen offentliggjø-
ring av kommisjonens ar-
beid. Det er neste brikke i
dragkampen mellom lands-
styret på Færøylene og Kø-
benhavn. Vilkåret for å ned-
sette en kommisjon som re-
gjeringa lenge motsatte seg,
var at Folketinget og det fær-
øyske Lagtinget inngikk
en avtale om å stenge of-
fentlighetene ute. Det til-
tross for at bankkrisa har
kostet Færøylene minst tre
milliarder kroner.

Føroya Banki var fram til
1993 i eie av Den Danske
Bank. I Danmark sto banken
for en stram og forsiktig
utlånspolitikk. På Færøye-
ne kastet banken seg hems-
ningsløst inn i spekulasio-
nene som fulgte med fiske-
boomen på 80-tallet. Lån
ble nærmest kastet etter
kundene, og karussellen
gikk svimlende fort til den
gikk av navet. Finansi-
ering og refinansiering tok
stadig større deler av bank-
virksomheten. Det var rå
butikk.

Bobla sprakk

Ledelsen i Den Danske
Bank med direktør Knud
Sørensen i spissen, så hvor
det bar. I et spill sammen
med Finanstilsynet fikk
bankledelsen i København
overdratt hele Føroya Banki
til Færøylene. Den Danske
Bank tok med seg de ka-
pitalsterke kundene til
København, mens Føroya
Banki satt igjen med for-
gelda småsparere og re-
gninga.

Lagtinget fikk ingen opp-
lysninger om tilstanden i
banken før operasjonen var
gjennomført, verken av Fi-
nanstilsynet eller den dan-
ske regjeringa. Opplysning-
er ble bevisst holdt tilbake
den ene uka Den Danske
Bank trengte til å kvitte seg
med sine aksjer og flytte
verdien over til moderban-
ken.

Årsaken er trolig at regje-
ringa og finanskapitalen
trengte Den Danske Bank i
en annen operasjon. Gigan-

tene i dansk forretningsliv.
Hafnia og Baltica, hadde
barket sammen i en vill
kamp om å knekke hveran-
dre. De sto på sammenbrud-
ets rand da Den Danske
Bank gikk inn med en re-
dingsaksjon i begge selska-
pene. Det er ikke utenkelig
at det var et bestillingsverk
fra regjeringa hvor Den
Danske Bank forlangt mot-
ytelser, eller sagt med di-
rektør Sørensen på bankens
generalforsamling i fjor. -
Vi opptrer ikke som en bank-
messig utgave av Flo-
rence Nightingale. Vi tar
oss betalt for våre ytelser.

Det fins med andre ord en
sannsynlig kobling av re-
dingsoperasjonen overfor
Hafnia og Baltica og bank-
krisa på Færøylene hvor
den danske stat har
vært tjukt innblandet. At
Den Danske Bank fikk vei-
tet Føroya Banki over på

landsstyret, var trolig en
takk for hjelpen fra regje-
ringa Schlüters side.

Fiskedager til salg?

Bankkrisa har skjerpet klas-
seforholdene på Færøylene.
Ikke nok med at folk skal
betale regninga på en rundt
tre milliarder kroner
gjennom nedskjæringer og
stramme budsjetter. Fø-
roya Banki forsøker nå å bru-
ke gjeldslaveriet til å få
kontrollen over fiskeresur-
sene. Hjemmestyrets
embedsmenn i dansk tje-
neste planlegger nemlig en
ny ordning hvor fiskedager
bli omsettelige på marke-
det.

Lagtinget har foreløpig
kategorisk avvist ordnin-
gen, men det står sterke ka-
pitalkrefter bak den nye
ordninga. Den går ut på at
fiskedager skal kunne kjø-
pes og selges. Dersom en

fiskebåt går konkurs, blir
båts fiskedager overdratt
til kreditorene. I klar tale
betyr det i de fleste tilfeller
til Føroya Banki. Med an-
dre ord vil resultatet av om-
settelige fiskedager bli at
Færøynes fiskeresurser
som hittil har vært en felles
eiendom, kommer over på
privatkapitalens hender. De
råte lånene som Føroya
Banki har inne med på
grunn av spekulasjonsutlå-
nene til Den Danske Bank,
får dermed en helt annen
verdi dersom denne ordnin-
ga blir innført.

Det vil også åpne skotte-
ne for en omfattende rasjo-
nalisering og saneringa av
den færøyske fiskeflåten
slik filettfabrikkene har gått
fløyten. Her er to tredeler
nedlagt. Minst hver tredje
fisker vil bli oppsagt, eller
kanskje nettopp to av tre,
vurderer fiskere på Færøye-

ne.

En del arbeidsløse fiskere
har forsøkt å opprette små-
fiskelag. Dersom fiskeresur-
sene blir overført til pri-
vat eie, vil de umiddelbart
gå på ryggen fordi de ikke
vil ha råd til å kjøpe fiskedag-
er. De fleste fiskedagene
ligger allerede i bankhvel-
vene til Føroya Banki.

Den andre sida ved krisa
på Færøylene var et betyde-
lig overfiske. Fiskeboomen
gaen årlig vekst i BNP på 16
prosent i året, og banken trå-
let inn penger for så å låne
dem ut igjen. Færøylene rei
høyt på bølgen på 80-tallet.
Så ble det svart hav. Den
første smellen kom i 1988.
Om det skyldtes overfiske
eller naturen; derom strides
de lærde.

Det var trolig en kombi-
nasjon for eksportover-
skuddet holdt seg fremdeles
i pluss til 1992. Filettfabrik-
kene ble sløyet, og arbeide-
ne satt på knauser og skjær.
Over halvparten av fiskein-
dustrien gikk på land. Ek-
sportinntektene sank med
11 prosent, og det ble landet
bare halvparten av fangst-
mengden i 1985. I oktober
1992 ble Færøylene satt un-
der administrasjon fra Kø-
benhavn.

Olje på havet

Men Færøylene har ikke ba-
re fisk. Det ligger olje i ha-
vet. Derfor har spørsmålet
ligget og putret under hele
opprullinga av bankkrisa:
Er dansk oljeindustri og fi-
nanskapital egentlig på jakt
etter Færøynes oljerik-
dommer? Ble retten til de
underjordiske ressursene
overført til Færøylene i 1992
fordi Danmark fryktet EUs
oljedirektiv? Og blir bank-
krisa utnyttet av danske in-
teressenter for å sikre dansk
tilgang på de aktuelle olje-
og gassforekomstene uten
konkurranse fra andre EU-
land?

Svaret er trolig å finne på
kontoret til Finn Normann
Christensen som er utsta-
sjonert som leder for riks-
embetsmennene i Tórshavn
av Forskningsministeriet i
København. Han har jobbet
intens sammen med lede-
ren for Sambandspartiet,
lagmann Edmund Joensen,
og hans sosialdemokratiske
kollega fra Socialdemo-
kratiet, Jóhannis Eides-
gaard, for å få Hjemmesty-
ret til å kontraktfeste retten
til de danske monopolene til
oljeressursene i Vesterha-
vet.

Rapportene fra oljesøket
til de danske selskapene vi-
ser at det er meget gode
funn i havgapt. Men oljen
ligger dypt; det gjør drifts-
kostnadene høye i forhold
til de lave oljeprisene som
rår på verdensmarkedet. Ol-
jebestene i Golten har tatt
inn mellom en firedel og en
tredel av råoljeprisen direkte
i statskassa. For Nordsjø-
en handler det om vel en å-
ttedel. Men prisfallet har
gjort at de sikke britiske ol-
jekontraktene i havdypet
mellom Færøylene og Shet-
land kommer ut med en
hundredel. Tida er med an-
dre ord ikke særlig gunstig
for å sette i gang oljeeventy-

ret på Færøylene.

Det er først og fremst de
danske og eventuelt britiske
og norske oljeinteressene
som vil kunne ha gevist av
oljeboringa om det blir satt i
gang nå. Lite vil tilflytte Fæ-
røylene selv om den færøys-
ke kronen blir frigjort fra
den danske gjennom en
egen mynt slik en nå snak-
ker om i Tórshavn. Proble-
met er imidlertid at oljeut-
valget i landsstyret er domi-
nert av Energiministeriet i
København på samme måte
som Finanstilsynet hadde
hånd om bankkrisa og Fi-
skeriregeringsutvalget
hadde hånd om fiskerikrisa.

Den danske monopolka-
pitalen har fått feite renter-
på utlånsboomen på 80-tal-
let og bankkrisa. Fortsatt er
Færøylene i en stram økono-
misk situasjon. Jakten har
derfor begynt på Færøynes
råvarer. Det skjedde
gjennom en brå vending 11.
september 1992 da lagmann
Atli Dam og viselagmann
Jógvan Sundstein minst av
all ventet det. Det var blitt
en vane helt tilbake til 1948
at Lagtingets krav om å få
kontrollen over de under-
jordiske ressursene ble møtt
med et dansk nei, ledsaget
av en forklaring om at det
ville være i strid med dansk
grunnlov.

Men denne gangen for-
kynte daværende statsmi-
nister Poul Schlüter, uten
nærmere forklaring, at den
danske regjeringa hadde be-
sluttet å overdra kontrollen
til færøyske organer i øve-
nsstemmelse med loven
om hjemmestyre. 22. de-
sember ble avtalen under-
tegnert.

■ Ressursene overføres til

Færøynes særannliggender.

■ Færøylene dekker alle ut-

gifter evd. utvinning.

■ Inntektene danner grunn-

lag for forhandlinger om

danske tilskudd til Færøye-

ne.

■ Færøylene skal gi færøys-

ke og danske interesser

fordeler.

De fire punktene dannet
et konsept: Danmark hadde
flyttet oljeressursene ut av
EU og fordelt utgifter og
inntekter mellom Færøye-
ne og oljeselskapene med
tanke på utvinning. Det
skjedde tre uder før bank-
krisa lå på bordet og i sam-
me uke som Schlüter og
utenriksminister Uffe Elle-
mann-Jensen dro til EU-
møtet i London hvor olje-
direktivet skulle behandles.
Ingen av delene innbyr til
tilfeldigheter.

Staks- dansur

verður í
Bygdarhúsinum
í Tjørnuvík

Harmoniku- bassarnir

spæla

NEVNDIN